
Wizerunki Chrystusa w sztuce ludowej.

Wystawa "Wizerunki Chrystusa w sztuce ludowej" ze zbiorów Muzeum w Raciborzu oraz Muzeum Etnograficznego Oddziału Muzeum Narodowego we Wrocławiu, prezentuje dzieła malarstwa i rzeźby ludowej o tematyce chrystologicznej, powstałe i funkcjonujące na terenie Górnego i Dolnego Śląska od końca XVIII do 1.pół. XX stulecia.

Tworzyli je najczęściej samoucy, wiejscy stolarze lub małomiasteczkowi rzemieślnicy. Odbiorcami tej sztuki byli głównie mieszkańcy wsi, którzy otaczali kultem zakupione obrazy i rzeźby. Umieszczali je na przydrożnych krzyżach, w kapliczkach, w *giblach* (kapliczkach umieszczonych w szczytowych ścianach domów) oraz w izbach. W tradycyjnej kulturze ludowej większość obrazów i rzeźb przedstawiała treści religijne. Postać Chrystusa była obok Maryi najbardziej czczona przez ludność wiejską.

Wzory do tworzenia swoich dzieł artyści ludowi czerpali najczęściej z prac malarzy profesjonalnych. Widywali je w kościołach i klasztorach. Źródłem ikonograficznym dla nich były także obrazki dewocyjne - masowo drukowane grafiki z XVI-XVII w.

Autorzy obrazów posługiwali się konturowym rysunkiem. Malowane postacie były pierwszoplanowe i wypełniały prawie całą powierzchnię obrazu. Najczęściej przedstawiano je płasko, nie zachowując odpowiedniej perspektywy. W malarstwie ludowym środki wyrazu były bardzo proste i schematyczne. Ważną częścią obrazu były motywy zdobnicze - na Śląsku zazwyczaj roślinne. Wśród wielkiego bogactwa przedstawień chrystologicznych najczęściej w sztuce ludowej obrazowane były dwa wydarzenia z życia Jezusa - Boże Narodzenie oraz Męka i Śmierć Jezusa. Niewiele jest obrazów przedstawiających działalność Chrystusa. Dzieciątko Jezus najczęściej ukazywano w scenerii stajenki betlejemskiej - leżące w żłobie w otoczeniu Maryi, Józefa, pasterzy i zwierząt. Podobna ikonografia małego Jezusa występowała w obrazach przedstawiających pokłon Trzech Króli, składających dary Nowonarodzonemu Dzieciństwu. Są to przedstawienia wielopostaciowe, w których Jezus znajduje się w centrum.

W sztuce ludowej znane było jednopostaciowe przedstawienie Dzieciątka Jezus - Króla Wszechświata z kulą w rękach. Motyw z dzieciństwa Jezusa pojawia się również na obrazach *Ucieczka Świętej Rodziny do Egiptu*, *Ofiarowanie Pana Jezusa w świątyni*, a także w wizerunku Świętej Rodziny z Nazaretu. Jezus uczący się zawodu cieśli przedstawiany jest ze św. Józefem i Maryją. Ikonografia Świętej Rodziny była częstym tematem w masowo drukowanych oleodrukach, które na przełomie XIX i XX w. wypierały tradycyjne malarstwo. Najliczniejsze w sztuce ludowej są motywy pasyjne. Ludowa wyobraźnia koncentrowała się głównie na ostatnim tygodniu życia Jezusa. Na wystawie prezentujemy obraz *Pożegnanie Jezusa z Maryją*, współcześnie mało znany temat w sztuce inspirowany pismami apokryficznymi. Przedstawienia *Ostatniej Wieczerzy* wzorowane były przez twórców ludowych najczęściej na dziele Leonarda da Vinci. Kolejne etapy Męki Pańskiej prezentują sceny *Chrystus w Ogrójcu*, *Biczowanie Jezusa*, *Ecce Homo*, *Chusta św. Weroniki* i *Ukrzyżowanie*. Na XIX-wiecznych obrazach na szkle z Dolnego Śląska występują atrybuty Męki Pańskiej. Częstym motywem zarówno w malarstwie jak i w rzeźbie ludowej jest *Pieta*. Scena pasyjna przedstawiająca martwego Jezusa na kolanach opłakującej Matki. Jednym z ważniejszych na wystawie jest obraz *Chrystus Boleściwy* zwany *Raciborskim*. Miejscem kultu tego wizerunku jest kościół św. Jana Chrzyciela w Raciborzu - Ostrogu. Umieszczono na nim charakterystyczną sentencję *Patrz Grześniku Com cierpiął zatwe nieprawości, Dałem bok mói Otworzyć Ku tobie zmiłości*.

Chrystus Frasobliwy zwany na Śląsku *Starośliwym*- rzeźba najbardziej kojarzona ze sztuką ludową - również wiąże się z Męką Chrystusa. Dziś już mało kto wie, że jest to wyobrażenie umęczonego Jezusa czekającego na Górze Kalwarii na ukrzyżowanie.

Krzyż to jeden z najważniejszych elementów wyposażenia tradycyjnego domu śląskiego. Na ekspozycji prezentujemy XIX-wieczne pasyjki - krucyfiksy, u stóp których umieszczano postać Maryi oraz krzyże z drewnianymi, rzeźbionymi postaciami Chrystusa.

Wśród wielu wyobrażeń Chrystusa występują obrazy związane z kultem Najświętszego Serca Jezusowego. Jest On przedstawiany z gorejącym sercem otoczonym cierniową koroną. Ten motyw stał się popularny w XIX w., kiedy papież Pius IX w 1856 r. zatwierdził kult w całym kościele katolickim. Na wystawie znajduje się obraz wykonany na perforowanym kartonie z haftowanym napisem: *Słodkie Serce Jezusa Bądź moją miłością. 300 dni odpustu Pius IX 10. Grudnia 1868*.
